

PRZYKAZAĆ (417) *vb pf*

W inf -ka- (14), -kã- *Calag* (2); *drugie a jasne*; *w imp* -kãž(-) (7) *BierEz, OpecŻyw, Leop* (2), *BielKron* (2), *RejPos*, -kaž (2) *HistJóz, HistAl*; -każy; *w pozostałych formach* -kã- (239), -ka- (13); -kã- : -ka- *OpecŻyw* (18:2), *MurzNT* (5:1), *Leop* (65:2), *BielKron* (58:3), *HistRzym* (7:3), -ka- *też RejPs, HistAl*.

inf przykazać (20). ◇ *fut* 1 sg przykążę (1). ◇ 2 sg przykążesz (3). ◇ 3 sg przykáže (6). ◇ 3 pl przykążą (1). ◇ *praet* 1 sg m przykãżãłem, -m, -em przykãżãł (11). ◇ 2 sg przykãżãłeś, -ś, -eś przykãżãł (18), ty przykãżãł (1) *Leop*. ◇ 3 sg m przykãżãł (251). *f* przykãżãła (5). ◇ 1 pl m pers przykãżalismy, -esmy, -smy przykãżali (7); -smy (1), -(s)my (6). ◇ 3 pl m pers przykãżali (4). ◇ *plusq* 1 sg m -m był przykãżãł (2). ◇ 3 sg m był przykãżãł (23), przykãżãł był (4); przykãżãł był *BibRadz*; był przykãżãł : przykãżãł był *KromRozm II* (1:1), *BielKron* (1:1), *WujNT* (1:1). *f* przykãżãła była (1). ◇ 1 pl m pers -(s)my byli przykãżali (1). ◇ 3 pl m pers byli przykãżali (1), [przykãżali byli]. ◇ *imp* 2 sg przykãż (11), przykãży (1); przykãż : przykãży *OpecŻyw* (1:1). ◇ 2 pl przykãżcie (3). ◇ *con* 1 sg m bym przykãżãł (1) *Leop*, bych przykãżãł (1) *HistAl*. ◇ 2 sg m byś przykãżãł (3). ◇ 3 sg m by przykãżãł (7). *f* by przykãżãła (1). ◇ 1 pl m pers bychmy przykãżali (1). ◇ 2 pl m pers byście przykãżali (3). ◇ 3 pl m pers by przykãżali (3). ◇ *con praet* 3 sg m by był przykãżãł (1). ◇ *impers praet* przykãżãno (9), było przykãżãno (4) [może *N sg n od PRZYKAZANY*], przykãżãno jest (3) [może *N sg n od PRZYKAZANY*]; przykãżãno *PatKaz III, HistJóz* (3), *BielŻyw, Leop, WujJud*; było przykãżãno *ArtKanc*; przykãżãno jest *OrzQuin* (2); przykãżãno : było : jest *OpecŻyw* (1:1), *BielKron* (1:1), *HistRzym* (-:1:1); ~ -ãno (12), -(a)no (5). ◇ *con* by przykãżãno (2), by było przykãżãno (1). ◇ *part praet act* przykãżãwszy (2).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVII(XVIII) w.

1. Przekazać swą wolę do wykonania a. *przestrzegania*; *mandare, praecipere Vulg, HistAl, PolAnt, Mącz; imperare HistAl, Vulg, Mącz; iubere HistAl, Vulg, Calag; dicere HistAl, PolAnt; denuntiare, disponere Vulg; edicere Mącz* [w tym: komu (222), czemu (nieżywotne) (7), czemu (żywotne) (2)] (403) :

a. Wydać rozkaz, nakaz, polecenie [zwykle chodzi o nakaz, który powinien być wykonany jednorazowo, skierowany do określonego odbiorcy] (261) : [Cesarz do króla polskiego:] Czosczie tesz nam vi przyacziel nas pyffaly y przes posla swego wfkazaly o tich zamczech ktore maczie wpvleyskiewy zemy abichmi przikazaly thim Hethmanom naŝchim ktorzi chodza pomorzv swoyfky naŝchimy miŝmi theras vftnie przikazaly wŝitkim y za to mamy mami [!] ysz ony tam poddany Zamkow waŝchich wŝitczy zadney szkodi [...] niebeda miely *LibLeg* 10/68v-69; *WróbŻółt* gg8; Przykazał tedy Dáwid flugom swoim/ y zãbili ie [tj. dwu dowódców, którzy, chcąc przypodobać się Dawidowi, zamordowali syna Saula – Iszbaala] *Leop* 2.Reg 4/12, *Num* 32/28, 2.*Esdr* 7/2, 2.*Mach* 12/5; *Imperare plus est quam iubere, Przikázãć więcey yeft niżli kázãć. Mącz* 280b; *Restrictæ praefinire, Srogo ciãfno zãkréŝić to yeft/ przikázãć. Mącz* 422b, 87b.

przykazać co [w tym: z wyrazami o znaczeniu ogólnikowym (12), z wyrazami oznaczającymi przedmiot, treść nakazu (7)] (19): *Niewiedzãtz tzo fty m vdzialatz/ ku bogu fie vtziekli/ ij przikazali poŝt za trzy dnij OpecŻyw* 4; *yako criŝtus rzekl przeŝ lucãŝa fyodmenaŝthego capitulum gdy wŝytko ŝpelnyczye czo uam przykazano mowczye zludzy [!] nyepozyteczny yeftelmy PatKaz III* 148; *LibLeg* 10/63v; *Tedi wyŝzedŝi Tolomeus wŝytko co mu przykazał Alexander wypeŝnił. HistAl* L5v; *CZynił*

thedy Befeleel y Ooliáb [...] / by vmieli fmyflnie robić / te rzeczy ktore náležáły [!] ku potrzebám Swięte⁸⁰ miefcá á ktore przykazał Pan. *Leop Ex* 36/1; TEdy odpowiedziál Tobiafz oycu fwemu / y rzekł: Wfłfyłthkie rzeczy ktoreś mi przykazał oycy moy / vczynię. *Leop Tob* 5/1, *Gen* 7/5, 31/16, *Ex* 35/29, 4.*Reg* 16/16; *BielKron* 34v, 38, 42v; *Mącz* 386c; *WujNT* 447. *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym*, »przykazać milczenie«, »poruczeństwo przykazać«.

przykazać przez kogo (a. *przez ręce czyje*), *przez co* (6): Wfłfyłtcy mężowie y niewiálty / z nabożną myflą offiárowály podárza / áby fie to fpráwiło / co był przykazał Pan / przez ręce Moizefłowe. *Leop Ex* 35/29; Przywiedli tedy [Aaron i jego synowie] wfłzytko co przykazał Moizefł przez Aaroná [tj. zwierzęta ofiarne oraz mąkę z olejem] / do drzwi domu Bożego. *BielKron* 38; Przykazał thedy Iozue przez wołanie woźnego / áby fie gotowáli [Żydzi] po trzech dni przez Iordan ciągnąc ku otrzymaniu zyemie Chanan. *BielKron* 46v, 36, 115. *Cf* »przykazać przez list«.

przykazać gdzie [= *w tekście*] (1): Thefz przykazał [Bóg] Exodi duudzyefłtego y pyątego polozenya fprawczye archą z drzeua nyeprochnyeyącego *PatKaz* I 7.

Z zaimkiem przysłownym (zastępującym przytoczenie, jeżeli ono nie następuje) [*w tym: jako* (8), *tak* (3)] (11): A ffedłfy zwolenicy / vczynili iako ijm przykázál Iezus mily / ij przywiedli oflicę z oflem / a włożywfłly odzienijé na oflicę / ij władzili go na nią. *OpecŻyw* 71v; *HistJóz* C4v, D2, E; rzekł krol Sálomon Czemu ták ten gárniec przykryto. [...] Nietákem cí ia był przyk[a]zał. *March*² Dv; I vczynił [Jozue] thák iáko mu był Pan przykazał / koniom ich [nieprzyjaciół pokonanych w bitwie u wód Meromu] żyły poderznął / á wozy popalił. *Leop Ios* 11/9; *BielKron* 29, 30, 43v. *Cf* *Z przytoczeniem*.

cum inf (57): Isze my szraczczamy [lege: z radźcami] myasteczka ostrovyey szthovaryszmy [!] naszemy nyeyalyszmy Iana nyeszythka myesczeny na ostrowskyego o szadny gvalth any o rosbyczye Burgrabye radomskyego any go przykazał nam chowacz wczwyerdzy mykolay pyothrovsky burgrabya ostrovsky do rozsadzenya prava *ZapWar* 1507 nr 1982; Przykaźcie mié ná wolą dáć [tj. uczynić wolnym] / A mnie tym śmielźym vdziáláć: A ia wam wfłzytko wypowiem / Iák o tym cudu rozumiem. *BierEz* E4v, Q2v; A tak przykázál [Pilát] iego [Jezusa] wiéłtz za lańtzuch / na fłyię nagą zadzierzgniony / ręce mu opak zwiázawłly. *OpecŻyw* 133v; Przez twé fwięte zmártwych wfłtanijé Zbawicielu dáy na^m z náłfych grzechow powłtanijé Gdy przykázefs z mártwych wfłtatz Dáy nám cie náładowatz *OpecŻyw* 171, 60; Potym ieden kapłan bałwanfki zawifcią wzbudził Atheny aby przykazali Ariłotelowi modłą fie kłaniać bałwanowi *BielŻyw* 87, 63; A thak [poseł Mikołaj Nipszyc] bandzye profzil pana Markrabie aby poddanym swem tho czo są sthara dawna povynny kłyzandzv połnanfkiemv dacz y płaczicz przikazał y zatho dołzycz vczynycz. *LibLeg* 7/69v, 10/91, 11/18v, 61v; *RejKup* Aa; Gdy widziál krol Filip cudnoć onego koniá [Bucefała] rzekł czeládzi fwey przykałzcie fpráwić kraty żelázne / áby łotrowie kthorzy s práwá bywáią ofádzieni ná fmierć / byliby potłumieni od niego. *HistAl* A8v; Iako Alexander przykazał podnieć flup álbo filar marmurowy ná známie zwycięłtwá. *HistAl* K5v, A4, A6, A8, B7v, B8v (35); Krol Cyrus przykazał dom Páńfki / ktory iefł w Ieruzále / budowác / gdzie palono ná ogniu wfłtawicźnie *Leop* 3.*Esdr* 6/24, 3.*Esdr* 6/27; wten čás Papież v pomináł Frydrychá przez Ieronimá Alleándrá o Luterá podawłzy mu dwie rzeczy / Pierwłzą áby iego kłięgi popalić przykazał / á fáme⁸⁰ ściác / álbo Papieżowi pod ftrażą połłáć. *BielKron* 196; Pothym [krol czeski Waclaw] Opátá spiałku od pány Maryey dał wádzic / iz zákazał w kościele

fluzby Bożey. A gdy także chciał Opátá od S. Wincentego wádzić/ rzekł mieć mżá przed nim [tj. *odprawić mszę w czyjejs obecności, przed kims*]/ y drugim przykázác mnichom. *BielKron* 378v, 33, 35, 65, 71v; [*Kapłan znalazł przy spiącym młodzieńcu list*] A gdy go przeczedł zlekł fie dla onego grzechu że ná onym liście było przykazano tegoto młodzieniafzka zabić. *HistRzym* 134; [*Glosy II nr 6/14; Dict 1566 D3v*].

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (1); (a)by, iżby, żeby, iżciby (101), że, iż (2)] (103): Ezop rzekł/ nic ia nie fzałam/ Kiedy takie rzeczy działam: Boś mi to dawno przykazał/ Co mi rzeczeńfz bych to działał. *BierEz* C2, F3; A z łtępuiätz í nimi z góry [*Tabor*] przykázál ijm [*trzem uczniom: Piotrowi, Jakubowi i Janowi*] mily Iezus/ aby tego widzenia nikomu niepowiedali/ aliż fyn człowieczy wftanie zmártwych. *OpecŻyw* [57]v, 4, 100, 124; vbatzywfy to [tj. *śmierć ojca*] Iozef padł na oblitze iego platząc a całuiąc go/ y przykazał flugam fwym iż by máfcýami pomazali oyca yego *HistJóz* E3v, D4, E, E4; Iezu ktorys Piotrowi chciwżemu po vcięciu vcha Małkufzowi iżby Miecz zchowál przykazał. ími(łuj) fie nad nami. *TarDuch* Cv; á gdy ku brzegu [*Symonides*] przyplýnął, tam ciało vmarłe nalazł á ie pochował, á gdyż to vczynił, przez fen przikazano mu aby fie tego dnia nigdziey nieruřzał *BielŻyw* 36, 77, 143, 155; *March*² Dv; Drvgie dawam v k m znacz czo my ye^{so} Czefarfka m. przikazał abich bil za yednoszcz s finem Krolia yanowim abich mv pomagał yefli bi miał yaky gwalth od nieprzyacziela swego synszich ftron *LibLeg* 10/63v, 10/56, 11/22; *SeklKat* Z2; [*Aleksander*] Wyieždzáiąc z Afryki/ przykazał rycerzom fwym áby wftąpili fnim w łodzi ábo w okręty/ y wiezli fie do Pharanrady wyřpu iednego *HistAl* B6; przyřzedł k nim człowiek niektory bárzo wielki dziki á kořmáty iáko wieprz [...]/ ktorego gdy vyrzał Alexander/ przykazał rycerzom fwym/ áby go vchwýcili á przywiedli przedeni. *HistAl* K6v, Bv, C, C4v, C5, D2 (30); *MurzNT Matth* 12/16; *KromRozm III* H5; Rořtargniony na wřfe ftrony/ nie wiem co mam czynić/ przykařz diabłom tym pokuřam ířz fie wřdy vćiffá *SeklPieř* 19v; I rzekł Pan do Moizeřfá: Przykařz wřfyřtkiemu ludu/ że fie odłáczy/ á odřtápi od namiotow Chore/ Datáná/ y Abironá. *Leop Num* 16/24; Y przykazał Sálomon wřřtornkiemu ludu Ířráelkiemu/ Hetmánom/ y Sethnikom/ y Wodzom/ y Sędziom wřřfyřthkiego Ířráelá/ y Kxiążetom fámiliey/ (áby z nim iácháli) *Leop 2.Par* 1/2; [*řw. Paweł do Tymoteusza*:] Ták iákom cie prořil [...] żebyř przykazał niektorym áby ináczey nie včzyli/ áni fie w dawáli w bářni y w nieľkończone rozmowy o narodziech/ ktore więcey przynofzá pytania/ niřli iákie zbudowanie Boże *Leop 1.Tim* 1/3, *Gen* 26/25, *Deut* 17/16, *3.Reg* 13/22, *2.Par* 36/23, *3.Esdr* 6/19 (11); Lecz mu on [*Iezus człowiekowi oczyszczonemu z trądu*] przykazał żeby tego nikomu nie powieđał/ Ale rzekł/ Idź vkařz fie řam kápłanowi/ y vczyn ófiáre zá oczyřcienie twoie *BibRadz Luc* 5/14; Przykazał mu [*Mojżeszowi*] tedy Pan Bog áby řzedł beřpiecznie do Egiptu wywiodł lud iego z vdręczenia wielkiego od Fáraóná/ á przywiodł gi do zyemie plýnácey miód y mleko/ á ia s tobá będe. *BielKron* 28v; Przykazał teř [*Mieszko I*] wřřyřtkim ták bogáтым iáko vbogim áby fie pokrřčili fiódmeęo dnia Márcá *BielKron* 343v, 11, 14v, 17v [2 r.], 19, 21v (23); ktore liřty/ gdy křiądz Biřkup wziął/ y przeczedł/ iż fie wielkie rzeczy [...] w nich zámykály/ zaráz wřtác/ á dla odpráwy ich/ do kownáty [...] ířc muřiał/ zořtáwiwřzy ná mieyřcu ná fwym I.M. páná Lubelřkiego/ y przykazawřzy áby kářdy był rořkazánia iego pořłufzen. *GórnDworz* C3v; Zátým rycerze przyřzedřzy ku řłupowi [*majácemu moc czarodziejską*] rzekli iemu: Cefarz przykazał ábyř powiádał thy ktorzy przeciř wřtáwie iego czyniá

HistRzym 49; Ty trzy kunfztowne dáry [tj. *pierscień złoty, sponki i drogie sukno*]/ oddał [król *Dariusz*] fynowi fwemu młodszemu/ áby iáchał ná náukę/ á przykázał áby thych dárow máthká iego ftrzegła/ á czáfu godnego áby mu ie dáła. *HistRzym* 61, 31, 42v, 66v, 71, 91, 93v, 117v; Tedy przyftápiwfy kuściel do niego/ rzekł mu: Iefliżes ty ieft Syn Boży/ przykaż áby fie sfthał chleb s thego kámienia. *RejPos* 69v, 30; *WujNT Matth* 16/20, *Mar* 7/36, *Luc* 5/14.

Ze zdaniem dopełnieniowym bezspójnikowym, rozpoczynanym partykułą życzącą (3): O oytcze wieczny zlutuy fie dzis nademną fmutną matką/ przykaż wlfytkiému ftworzeniu/ niechátz polutuie męki twégo milégo fyna fémną. *OpecŻyw* 151, 73v; [*Cesarz Adrianus rzekł do Sekundusa:*] mowże philozophie abyfmy fie od ciebie nieczo naucżili, ale on przedfię w fwim milczeniu trwał, y rzekł *Adrianus Tripanowi fwemu marżałkowi, przykaż acz knam mędrzec fłowo przęmowi* [!]. *BielŻyw* 134.

Ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia bliższego lub dalszego w zdaniu nadrzędnym [w tym: kogo (1), o kogo (1), o kim (1)] (3): *OpecŻyw* 37v; thichełmi wlfkich poddanich wałchich przikazały ym [sędziakowi i sędziemu *białogrodzkim*] abi ony gdziekolwiek wfandziacztwie fwim slifzeli o poddanich wałchich, po wałskiey woynye zawiedzionich, thich wlfkich rofkazałfmi ym vkogokolwiek ony będą abifczie [!] ych pvfczały *LibLeg* 10/60v; A on [*diabeł*] zawiódł go [*Jezusa*] do Hierufálemu/ i poftáwił j na wierzchu kościoła/ i rzekł mu/ Iefliżes fyn Boży ieft puśc się ftát nadoł/ A bowięmci napifáno ieft/ że Angiołum fwaim przykáże o cię abyćie ftrzegli/ i będą cię na rękú nošili/ biš fnác niezbił okamięń nogi twoiei. *MurzNT Luc* 4/10.

Z przytoczeniem [w tym z zapowiednikiem: tak (2); przytoczenie poprzedzone słowami: mówiąc (13), gdy mówił (1), rzek(n)ąc (3), tymi słowy (1); orzeczenie przytoczenia w imp (18), w fut (2)] (21): Pan [...] *Ezopá Zenáfowi dał/ A ták mu iefzcze przykazał: Iuż á iuż go fobie miey/ A gdzie będziefz chćiał tu ij dziey* [tj. *umieść, podziej*] *BierEz* A4; *PatKaz* I 7; rzekł [*faraon*] do *Iozefá* iż by przikazał braćiey fwoiey mówiąc/ nabrawfzy na zwyerżęta pożywienya idźcye do zyemye *Chánáan HistJóz* E, C4v, D2; A gdy zgóry s ftępowali [*Jezus z uczniami: Piotrem, Jakubem i Janem*]/ przykázał im *Iefus* rzeknąc/ *Nikomu* niepowiadaicie widżeniá/ alélf fyn człowieczy z martwych wfłanie *MurzNT Matth* 17/9; *Pothym* rzekł Pan do mnie. *Dofyczieście* fie iuż náchodzili około they gory: idźciefz ku pułnocy/ á przykaż ludu themu mówiąc: *Przeydziecie* przez gránice bráci wáfley fynow *Ezau/ kthorzy* miefzkáią ná gorze *Seir/ á będą* fie was bać. *Leop Deut* 2/4; *Odpowiedział* mąż Boży *Krolowi: Byś* mi dał połowicę *krolefstwá* twego/ nie poydę fthobą/ áni będę iadł chleba áni będę pił wody ná tym miefcu: bo mi ták przykazał Pan *Bog* gdy domnie mowił: *Niebędziefz* iadł chlebá/ áni będziefz pił wody áni fie wroćifz tąfz drogą *ktorąś* przyfšedł. *Leop 3.Reg* 13/9; *Przykazał* tełz *Krol Acház Vryafłowi kápłanowi/ mówiąc: Ná* wielkim ołtharzu offiáruy *zupelne* offiáry *Báránkowe/ y zbożne* wieczorne/ y *zupelne* *Krolewfkie Leop 4.Reg* 16/15, *Lev* 8/31 [2 r.], *Ios* 18/8, *4.Reg* 11/5, 15, *Ez* 10/6; A *Iozue* przykazał był ludowi tymi fłowy: *Niewołaćiefz/ áni* dayćie *sflyźeć* głofu fwego/ y *namnieyfe* fłowo z vft wáfzych *niechay* nie wychodzi áż do one⁸⁰ dnia *gdy* wam rofkáżę/ *vczyńcie* okrzyk/ tedy *vczynicie* okrzyk. *BibRadz Ios* 6/10; *przykazał* mu [*Bóg Adamowi*] rzekąc: *S* káżdego *drzewá* tu *pożyway* á *iedz* owoc/ ale s tego *drzewá* *iednego* *żywotnego* *niechay* *BielKron* 1v; [*Tamar*]

płacząc szła do brata Abiáloná żalując się na Ammoná o brzydliwy uczynek. Ktorey brat Abiálon przykazał milczeć/ mówiąc: brátcí nász iest. *BielKron* 71v, 19, 43v; *WujNT Matth* 17/9.

Z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (1): Przykazał im [Żydom] theż Pan Bog przez Moizelzá/ iż gdy przydzyecie do zymie Kánáneŷkiewy ktorą wam Pan Bog obiecał/ odłączyłz kázde pirworodne dobytcze twoie lámce y poświęciłz *BielKron* 36.

Ze zdaniem dopełnieniowym przechodzącym następnie w przytoczenie (1): Przykazał też [Booz] fwoiey czeladzi áby iey [Rut] nie bronili żąc będzylei chciała/ á łnopow odchódźcie áby ie łobie brała bez włydu. *BielKron* 53.

W przeciwstawieniu: »przykazać ... zakazać« (1): Praecipere atque interdicere, Przikázác y zákázác. *Mącz* 36c.

Frazy: »przykazał (Pan) Bog, Pan, (Pan) Jezus« = *praecepit Iesus PolAnt, Vulg; praeceperat (a. praecepit) (Dominus) Deus a. Dominus, iusserat a. mandaverat Dominus Vulg* [szyk zmienny] (23:12:6): *OpecŻyw* 37v, [57]v, 60, 71v; *BielŻyw* 155; *MurzNT Matth* 17/9; A gdi [Abraham] nárábał drew ku paleniu zupełney offiáry/ łsedł ná mieyłce ná kthore mu był przykazał Bog. *Leop Gen* 22/3; [Bóg zwraca się do Jakuba:] A ták teraz włtań á wynidz z tey zymie/ y wroc łye do oyczyzny twoiey. I odpowiedziály iemu [tj. Jakubowi] Rachel y Lia/ Zaliż ielzche co iest co by nam zołtało wmaíetnołciach y wdziejdzictwie domu oycá náłłe⁸⁰ [tj. Labana]? włłak iáko zá obce nas poczytał łobie [...]. Ale Bog odiał Bogáctwá oycá náłłego: á dał ie nam y łynom náłłym: A ták włłyto coć przykazał Pan Bog czyń. *Leop Gen* 31/16, *Gen* 7/5, 9, *Ex* 8/15, 19, 27 (20); Rzekł Pan Bog do Moizelzá: Niechay mowi Aaron do Fáraóná włzytki rzeczy ktorem wam kazał/ álec ia zátwárdzę ferce iego/ y rozmnożę znáki/ álec was nie włłucha. Y uczynił ták Moizelz y Aaron iáko Pan Bog przykazał *BielKron* 29, 4v, 28v, 30, 30v, 35 (14); *WujNT Matth* 17/9.

»jako ([kto]) przykazał (a. przykazano)« [powołanie się na treść nakazu] = *sicut praeceperat (a. praecepit), sicut ego disposui Vulg* [szyk zmienny] (18): Iozef oycu y bracyeý dał ymyenie weipcye na tzyłtem miełcu iako przikazał Farao *HistJóz* E2v; *KromRozm III* E6; A z zwierząt czyłtych y nieczyłtych/ y z ptakow tákież/ y ze włzełkiewy [!] rzeczy ktora łie rucha ná źiemie/ dwoie á dwoie welfzi do Noego w Korab/ łamiec y łamicá/ ták iáko był przykazał Pan Noemu. *Leop Gen* 7/9; I włłyłtkiego zaráz báráná łpalił [Mojzesz] ná ołtarzu/ przeto yż był zupełną offiárá nawdziejcznieyłłey woni Pánu/ ták iáko mu był przykazał. *Leop Lev* 8/21; I odpowiedzieliłłie mi [tj. Izraelici Mojzeszowi] ná tho: Zgrzełłyliłłmy (przećiwko) Pánu/ Poydziemy iuz á będzimy wálczyć/ iáko (nam) przykazał Pan Bog nász. *Leop Deut* 1/41; Miáłteczká theż włłyłtkie w okoł/ y krole ich poimał/ pobił/ zgłádził/ ták iáko był przykazał Moizelz łługá Páńłki. *Leop Ios* 11/12, *Ex* 8/15, 19, 27, *Lev* 8/9, 17, 31; A gdy byli [Aaron i jego synowie] tym obyczáiem poświęćeni/ ołtátek miełá Skopowego wwarzyli przed drzwiámi/ á tám ie iedli [...]/ á czynili tho raz przez dzyeń do łiedmi dni/ nie zwłoczác s łiebie odzyenia/ áni wychodzili nigdzyey od domu we dnie y w nocy/ ále włtáwili łtraż v drzwi iáko Pan bog przykazał. *BielKron* 37v, 4v, 35v, 37v, 38; [Paweł do Tytusa:] Dla tegom cię zołtáwił w Krećie/ ábył czego ielzche nie dołtawa popráwił/ y połtánowił káplány po miáłtách/ iákom y ia tobie był przykazał. *WujNT Tit* 1/5.

Zwroty: »pod dobrorzeczeństwem, pod straceniem dobrorzeczeństwa przykazać« (1:1): Oná iemu [siostra bratu zapalonemu do niej wielką miłością] rzekła: Pomni iżeś mi brátem/ á ia iestem siostrá twa/ Pomni też ná rofkazánie oycá swego żeć pod ítrácenim dob[r]orzeczeństwá przykazał tobie áby poczeńność moię chował *HistRzym* 31, 91.

»przykazać imieniem [czyim] [= z czyjego polecenia]« (1): przikazvye wam abifczie przikazały náfchim ymieniem Czefárfkym tim poddanim náfchim ktorzi miefzkayá na tich zamkach náfzich pogranicznych zebi ony przes ten czas przes granycze yako owiecz tako y bidla nie przeganiały *LibLeg* 11/22.

»przykazać przez list« (1): pan moy Czefárfarz ye⁸⁰ m. Tur. [...] ye⁸⁰ Cz.m. raczil przikazacz przes lyfth fwoy mnye sludze swemv y fendziam niektorich fámkow przy mnie bicz y vvyachacz na thi ziemie *LibLeg* 11/18v.

»przykazać milczenie« = *praecipere silentium HistAl; indicere silentium, iubere tacere Calag* (2): Potym [Aleksander] przykazał milczenie wfythkim [kaszał wszythkym mylczech *HistAl* 1510 256] y rzekł [...] *HistAl* G4v; *Calag* 268b.

»przykazać mocno« (1): [cesarz turecki do króla polskiego:] rofkazałyfmy lyfti nasche pyffacz do woyewod náfzich y do sędziow, przikazvyacz ym, abi lfye ony othim pylnie pithaly, ktorzibi miely prziftpycz, kv zakonv naschemv thichesmi przikazały mocno, onich od panow ych v ktorich bi ony byly bracz, y wolnie one odpvczcz *LibLeg* 10/91.

»poruczeństwo przykazać« (1): żeś niebył poflułfny wítham Páńfkim/ á nieftrzegłeś poruczeństwá kthore tobie przykazał Pan Bog twoy [*non custodisti mandatum, quod praecepit tibi Dominus Deus tuus*] [...] niebędzie pochowan ścierw twoy/ w grobie oycow twoich. *Leop* 3.Reg 13/21.

»srogo (a. srodze) przykazać« = *increpare PolAnt; districte praecipere Mącz* (3): *BielŻyw* 63; ízło za niēm [za Jezusem] rzefz wiele gdzie téfz vzdrowił onyto wfyfki i frodze iem przykázáł aby go nieobiáwiali *MurzNT Matth* 12/16; *Districte praecipere, Srogo á ciężkó [!] przikázáć. Mącz* 421d.

Szereg: »radzić i przykazać« (1): My co pod niebo fwoim rozumem íągamy/ Ták muśi Bog wczynić/ iáko powiádamy. Y rádźić y przykázáć/ ci to ludzie iemu/ A ledwo (iedno trudno) żywo chcą íść k niemu. *KmitaPsal* A5.

α. *O Bogu: wydać rozkaz zjawiskom natury* (9) : A fwiekrá Symonowá ćierpiáá wielką febrę. Y prośili go [Jezusa] zá niá. A ftoiąc nád niá/ przykazał ograżce/ y opuśiá iá. *Leop Luc* 4/39; Kthory gdy przykaże flońcu/ nie wfchodzi *Leop Job* 9/7, *Job* 38/12; *RejPos* 48v.

cum inf (2): Y przykázáł [Jezus] burzám ij wiatru przefátz/ a natychmiáfł wflytko powietrzé vcichlo. *OpecŻyw* 44; *Leop* 2.Par 7/13.

Fraza: »przykazał Bog, Pan« = *praecepit Dominus Vulg* (1:1): przykazał bog wfzechmogący dwiemá goram ktore zowá vbera aquilonis álbo Káfpie gory/ á złączáiąc fie przybliżyły fie do fiebie iáko ná dwanáćcie łokiet *HistAl* M3v; *Leop Ion* 4/8.

Szeregi: »rozkazać i przykazać« (1): ieflibym rofkazał y przykazał [*mandavero et praecepero*] Száránczy wfyrzec co ná źiemie: álbo bych przepuśił mor ná lud moy: A lud moy náwroćiwfy fie ku mnie [...] czyniły pokutę zá fwe drogi bárzo złe/ ia thefz wyflucham z niebá/ y będę miłóściw grechom [!] ich *Leop* 2.Par 7/13.

»rzec, przykazać« (1): Bowiem on rzekł á wnet wffytko dziwnie iest fpráwiono On przykazał á nátychmyaft iest wffytko ftworzono. *LubPs* H4v.

β. *Wydać polecenie, nakazać coś sądownie [w tym: co (5)] (7)* : Spyta pothym [*burgrabia*] iefli pokoy Sądowi przykazać ma/ y inne rzeczy ktore s Práwá máią być przykazáne? *GroicPorz* i2, i2; W MAZOWSZV nie tylko ná gránicách Kommiífárfkich od Królestwá, ále y ná dziedzicznych, ftarców y świádków pilno wzywáią: Bo tám fád ziemfki ná wifią [*lege: wizyjá*] wyfyla nim powód przykaże *SarnStat* 470.

cum inf (1): W Tey fpráwie o fpolnym wfprawiedliwieniu podług Práwá Mieyfskiego táki poftępek iest/ gdy ná mię ktho záluie y przykażą mi odpwiádác: tedy przed odpwiádáním będę pytał/ ácz mi fye też Powod niema wfprawiedliwić o co bym go obwinił. *GroicPorz* t4.

Z przytoczeniem (1): A thák Burgrábiá zágái Sąd/ y przykaże pokoy tymi fłowy mowiąc: Gdyż mi s práwá nákazano iest/ iż czás zágáić Sąd wielki Burgrábfski [...]. Tedy [...] *GroicPorz* i2.

Zwrot: »przykazać wedle (biegu) prawa« [*szyk zmienny*] (2): Odpowie Szóltys iż [*burgrabia*] ma pokoy przykazać wedle Práwá. *GroicPorz* i2, i2v.

b. *Nakazać coś jako powszechnie obowiązujące, zlecić coś do stałego przestrzegania (142)* :

α. *Ustanowić prawo, uchwalić, rozporządzić (140)* :

αα. *O nakazach wydanych przez Boga i (wyjątkowo) Maryję lub anioły; również za czymś pośrednictwem (102)* :

przykazać co [w tym: z wyrazami o znaczeniu ogólnikowym, zwłaszcza „co”, „to” (25), z wyrazami oznaczającymi przedmiot nakazu a. nakazaną czynność (17)] (42): *OpecŻyw* 81v, 90v, 171; *PatKaz I* 4; *SeklKat* N2v, X2 [2 r.]; *KromRozm I* G3v; Dana mi iest wffytka moc wniebie i náziemi/ fzedwfyz tedy wczcie wffytki národy/ chrcząc ié wimię oica i fyna i ducha świéte⁸⁰/ wcząc ié ftrzyć wżego com wám iedno przykazał *MurzNT Matth* 28/20, k. 38v; *KromRozm II* i4v; *LubPs* B6, P5v; Vkałz kędy Pan Bog przykazał tákowe rokfołzne wboftwo [*tj. wygodny żywot zakonny*]? wftáwicznie w chłodzie fiedzieć/ proznowác/ á ludzkiego pothu dármo wzywác? *KrowObr* 140; [*Bóg przemawia do Salomona*:] iefli wffytko to com przykazał tobie czynić będzieifz/ fpráwiedliwości moie/ y fady moie będzieifli chował/ wzbudzę ftolec Krolestwá twoiego/ iákom obiecał Dawidowi oycu twemu *Leop 2.Par* 7/17; Y był czuynym Pan we złych rzeczach/ á przywiódł ie ná nas: bo fpráwiedliwy iest Pan we wżech fktkach fwoich/ ktore nam przykazał *Leop Bar* 2/9, *Num* 1/54, *Deut* 5/32, 33, 6/1, 3 (10); *BibRadz 3.Reg* 8/58; y czytał [*Mojżesz*] kfięgi przymierza álbo vmowy wffytkiemu ludu Izráelfskiemu. Ktorzy rzekli/ wffytko co Pan Bog przykazał wczynimy. *BielKron* 32v, 38, 43v; Ták nic niepodobnego [*tj. niemożliwego do wypełnienia*] Pan Bog nieprzykazał *WujJud* 77, 77 marg, 209v, 247v, L12; *WujJudConf* 165; *BudBib Ps* 118/138; [*Ojciec nasz*] Rozmnoż nálfzę brácká miłość/ ktorys przykazał nam iedność/ byfmy w fpolney zgodzie żyli/ dobroći twej wdzięczni byli *ArtKanc* M18v; Y rzekł mu [*człowiekowi oczyszczonemu z trądu*] IEFus: Pátrz ábyś nikomu nie powiádał: ále idź/ wkaż fię káplánowi: y ofiáruy dar ktory przykazał Moyżefz ná fwiádectwo im. *WujNT Matth* 8/4, *Matth* 28/20. *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym, Zwroty.*

przykazać przez kogo, przez co [= za pośrednictwem kogo a. czego (tu: Ewangelii)] (6): Tys miły panie przykazał przykazania twe⁸⁰ ftrzedz barzo. (*koment*) Przykazałes [*Ps* 118/4], czufz przez proroki

y przez Ewangelią y przez apostoły. *WróbŻółt* nn5; Pan Bog przes ffełcz dni wżiſtko ftworził á fiodemgo odpoczinał/ y przykazał zydom przes Moyzeſza/ á by wdzień fyodmi nic nieczynili *SeklKat* G; *KromRozm II* i4v; *KromRozm III* K6v; *Leop Num* 1/54; Bo iáko im [*Adamowi i Ewie*] zákazał był Bog Oćiec z drzewá iednego owocu pożywáć/ ták teź przykazał nam przez Proroki/ iáko y wftnie przez Synaczká fwego namilſzego/ [...] y przez Apostoły ſwięte iego/ ábyfmy fię obźárftwá y opilftwá wyftrzegáli fzkárádego. *WerGość* 210.

przykazać czym (1): Przykazałeś [*Jehowo*] fprawiedliwość ſwiádecctwy twoiemi/ y prawdę wielce. *BudBib Ps* 118/138.

przykazać miedzy kim (1): Pan á ftworzyciel náſz yeſliſz przykazał y wftawił tho myedzy towarzylftwem rodzáyu ludzkiego/ áby yeden drugiego miłował yákoby lámeo fiebye/ dáleko wyęcey rodzicy przeciw płodu fwegu lepiej fie záchowác máyá *GliczKsiqż* G2v.

przykazać o czym (2): *Leop 4.Reg* 17/12; Dzień ten ieſtci Niedziela odkoſcioła wftawiony/ á przetoź y wftárym zakonie y w nowym przykazano ieſt onim ták to: Pámieytay áby dzień ſwięty ſwięcił. *HistRzym* 50v.

przykazać gdzie [= *w tekście*] (13): Naprzod mámy baczc na przikazanie boże ze pan Bog przikazał abyfmy go proſſili albo mu dziekowali/ v ſwiętego Iana xiiij. cap. *SeklKat* S, Nv, X2; Vkáż mi piłmo gđzyeby przykazano nyedzyelę fwyęćić. *KromRozm I* L4; *KrowObr* 140. Cf »przykazać w zakonie«.

Z zaimkiem przysłownym (zastępującym przytoczenie, jeżeli ono nie następuje) [*w tym: jako* (1), *inaczej* (1)] (2): *SeklWyzn* d4v; I vczynili ták ſynowie Ifraéłſcy iáko był przykazał Pan Moizeſfowi. *Leop Lev* 24/23.

cum inf (23): *OpecŻyw* 81v; Iezu ktoris fie nam przykazał wiarowác od kwaſu pharizeufzow y ſaduceow. f(miłuj) fie nad nami. *TarDuch* B6; Przykazałeś pełnić fprawiedliwość ktora ieſt ſwiadecctwo twoie a prawdę twoię barzo. *WróbŻółt* 118/138, 118/4, pp4; *RejPs* 154; á iako nas pan Bog zaftanie tak nas będzie ſádził/ y dlategoć nam przikazał czuć offobie boniewiemy dnia any godziny *SeklKat* R, Nv; *KromRozm I* L4; *MurzNT* 21; *KromRozm II* lv; Przykazał pan Bog miłowác płod fwoy *GliczKsiqż* Q3v; A tyſ Pánye wſſem przykazał tu pilnye ftrzedz tego/ By káždy był zázwdy pilen rofkazányá twego *LubPs* aa4v, bb6 [2 r.]; Y przykazał nam [*Bóg ſwiadkom zmartwychwstania Jezusa Chrystusa*] powiádać to ludu/ y ſwiádczyć/ iz on ieſt [*tnz. jest ustanowionym przez Boga sędzią żywych i umarłych*]. *Leop ZZ3v*; *BibRadz* *2; W ftárym teź Zakonie/ y zali Pan Bog nieubogácił Kápłanow nád ftan Swiecki/ gdy koźdemu pokoleniu Zydownkiemu przykazał dzieſiáty ſnop dáwác Kápłanowi *OrzRozm* Hv; *OrzQuin* L2v, T3; *KuczbKat* 430; *WujJudConf* 74v; A [*Chrystus*] nie tylko Apostołów/ ále y tych wżytkich/ ktorzy porządnie ná Káthedrze Moyzeſzowej wſiedli/ fłuchác przykazał *LatHar* 120.

Ze zdaniem dopełnieniowym [*w tym z zapowiednikiem: to* (2); *zawsze: (a)by, iż(e)by*] (19): Moijzeſs przikázál aby káždy to ſpełnil tzo bogu ſlubil. *OpecŻyw* 4, 90v; yſz czaſu krola karoluſa przykazala byla/ Marya panna bratu krola wágyerſkyego yzby fzwycyl fzwycáto począczya/ panny maryey *PatKaz I* 2; Moyzeź zrofkazania bożego przikazał aby miaſta vboſtwo opatrowáły *SeklKat* L4, G, S; Przykazał im teź [*Jezus uczniom w kazaniu na górze*]/ áby ták ſye fprawowáli/ iżeby ſwyátłóć ich ſwyciła przed ludźmi *KromRozm II* y; *KromRozm III* K6v; *GliczKsiqż* G2v; Vderzcye w głoſne

trąby/ bo iest dzyeń wielkiey zacności/ Dzyeń przybytkow w ktory Pan okazał znak fwey możności/ Y przykazał to ludzyom z narodu Izraélłkyego/ By pomnieli dobroci ty Bogá Iáakobowego. *LubPs* S4v, R5v; Przykazał theż [Pan Bóg] áby lud ktory z niego [z Izaaka] wynidzye był znáczon ná członku rodzácym/ áby lie s Pogány nie miefzał. *BielKron* 12; Przykazał też Pan Bog/ áby żadny do domu Bożego nie chodził/ ktory nie ma ciááá zdrowego *BielKron* 36v, 33v, 36, 36v; *WujJudConf* 29; *WerGość* 210; *ArtKanc* C9v.

Ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia bliższego lub dalszego w zdaniu nadrzędnym (2): [synowie Izraela] ćcili plugááthwá/ o kthorych im był Pan bog przykazał áby ich nieczynili. Leop 4.Reg 17/12, Deut 6/1.

*Z przytoczeniem [w tym z zapowiednikami: tak(o) (to) (2); przytoczenie poprzedzone słowami: mówiąc (1), rzekąc (1); orzeczenie przytoczenia w imp (7), w fut (1)] (8): Tys panie boże náás przykázál/ Ktomi fluży niecháý mie nafladuie *OpecŻyw* 180v, 86v, 130; *SeklKat* X2; *KromRozm II* xv; *HistRzym* 50v; Słyżeliście powiáda Pan/ że przykazano ftárszym: Nie zábijay. *WujJud* 78v; *CzechEp* 281.*

*W przeciwstawieniach: »przykazać ... zakazać (2), złamać« (3): bo y obrzezanye ktore [Bóg] byl przykazał wftarym zakonye wnouym {zakonye} zlamal tak y ynśzych vyele rzeczy *PatKaz I* 4; bo kto niewie czo Bog przikazał/ a czego zakazał/ ten niewie czo grzech a czo niegrzech *SeklKat* N2v; *WerGość* 210.*

W charakterystycznych połączeniach: ceremonije przykazać, drogę, jedność (3), obrzezanie, obrzędy święte, pokoj (2), posłuszeństwo [czemu], prawa sądowe, sądy (2), sprawiedliwość, wyroki; przykazać przez apostoły (2), przez Ewanjeliją, przez proroki (2); przykazać miedzy towarzystwem rodzaju ludzkiego; przykazać mianowicie, ustnie.

*Frazy: »jako ([kto]) przykazał (a. przykazano)« [powołanie się na treść nakazu] (3): *OpecŻyw* 86v; Chwała Pááńlka nie idzie w zgodzie á w iedności/ Iáko íam Pan przykazał/ ále w wżeteczności. *KochZg* A2; Iáko było w Zakonie Zydom przykazano/ By káźde ómego dnia dziećię obrzezano: Iego też obrzezáli/ IEzus mu imię dáli *ArtKanc* C9v.*

*»(Pan) Bog, Pan, (Pan) Chrystus przykazał« = mandavit a. praecepit (a. praeceperat) Dominus (Deus) Vulg [szyk zmienny] (27:6:5): *OpecŻyw* 86v; Nie mniemaycie ze by pan Bog dal tę moc kaplanom czinić czo chcą/ vczić czego chcą/ rozwiązac kogo chcą/ ale to maia czinić co pan Bog ym przikazał/ wierzące á grzeźzić przełtające rozgrzeźzac á ych łumnienie rozwiezowac *SeklKat* X2, Nv, N2v, S; lepyey pokoyá á yedności/ ktore rzeczy Kryftus przykazał/ náłładowáć/ niźli fye o ofoby śwytołci íwárzyć. *KromRozm I* G3v; *MurzNT* 21, 38v; Abowym ácz przykazał był Bog zydom wypełnyáć ony zwirchowne obrzędy/ ták yáko íamy w łoby brzmyáły/ ále y ná on czás wyęcey po nich chýyał myeć ono/ co fye przez nye známyenowáło *KromRozm II* lv, i4v, xv; *GliczKsiąż* G2v, Q3v; *LubPs* P5v, bb6 marg; *KrowObr* 140; Słuchay ludu Iíraélłki á ftrzeż tego/ żebyś tho wśfytko czynił coć przykazał Pan Bog: áby było dobrze thobie/ á żebyś rozmnożon [!] był tym więcey *Leop* *Deut* 6/3, *Lev* 24/23, *Num* 1/54, *Deut* 5/32, 33, 6/1, 4.Reg 17/12; Bacząc iuz Moizełz śmierć fwoię bliską [...]/ czynił wielką pilność około tych rzeczy ktore mu Pan Bog przykazał. Zebrałwzy wżytek lud fwoy/ powiádał im iáko íe maia záchowáć w zakonie y wftawach/ thákież w fłużbach kościelnych/*

y w inych sprawach *BielKron* 43v, 32v, 36v; *KochZg* A2; *OrzQuin* L2v; *WujJud* 77 [3 r.], 209v, 247v, L12; *WujJudConf* 29, 165; *CzechEp* 281; *WujNT* 796.

Zwroty: »pod gardłem przykazać« (1): Przetoc Bracie miły Pan Bóg/ pod gárdłem przykazał koźdemu człowiekowi/ żadnego nie wymuiąc/ Kápłaná naywyżlégo [tj. *papieża*] słuchác *OrzQuin* L2v.

»przykazanie przykazać« (1): y dla tego [Bóg]/ to piąte przikazanie przikazał/ á byfmy niezabialy blyzniego náflego. *SeklKat* Iv.

»srodze przykazać« (1): O co Pan Bog miánowicie y frodze przykazał/ áby ludzie do tego pífmá nic fwego nie przydawáli/ áni vmnieyfzáli. *WujJudConf* 29.

»przykazać w (starym a. nowym) zakonie« [*szyk zmienny*] (8): Wífakes ty w ftarym zákonie przykázál koźdemu tczitz matkę ij oytza *OpecŻyw* 81v; bylo przykázáno w ftary^m zákonie/ aby to iagnię iedziono/ obuwfly fie/ ftoiątz/ dzierzátz kije w ręku/ iakoby mieli natychmiáfł precz biežetz. *OpecŻyw* 90v, 86v, 90v, 130; *PatKaz I* 4; *HistRzym* 50v; *ArtKanc* C9v.

»zakon przykazać« (1): Odwroćcie fie od wáfych drog bárzo złych/ á ftrzelźcie Przykazánia y Cerymoniy á obrzędow świętych moich/ według wífego zakonu ktorym przykazał [*iuxta omnem legem, quam praecepit*] oycom wáfym *Leop* 4.Reg 17/13.

Szeregi: »nie przykazać ani obiecać« (1): Przetoz nie trzymamy z tymi/ ktorzy zacność y poświęćanie Sákrámeⁿtow przywáfzczáią kárakterom pewnym/ álbo ofobie Kápłáńskiey y przedsięwźiećiu [!] iego/ iakoby przez wyrzeczenie słow/ y žegnánie kápłáńskie/ rzeczy pozwirchne przemienić fie miály w świętości. Abowiem nic tákowego Pan Chryftus nam nie przykazał áni obiecał/ áni Apoštołowie Kościołowi podáli. *WujJudConf* 165.

»przykazać i postanowić« (1): Boby tego Apoštoł ták śmieie nie obiecował: by był tego sam Pan Chriřtus nie przykazał/ y nie pořtanowił. *WujNT* 796.

»przykazać i (albo) ustawić« [*szyk 1:1*] (2): Daleko więćzei [*nie może człowiek unieważniać*] Teřtamentv bożego/ ktoremv sam pan bog rozkazał nicz nieprzydawać/ ani vimoniować [!]/ by teź y Angioł z nieba wřtawił/ albo przykazał inaczei/ niemamy go słvchać. *SeklWyzn* d4v; *GliczKsiąź* G2v.

»przykazać albo zakazać« (1): nye tylko to zakonem ftarym zowyemy/ co bog żydom przez Moizeřfá przykazał álbo zákazał/ ále cokolwyek yeřt nápiřfano wpyęći kłyęgach Moizeřřowych *KromRozm II* i4v.

aaa. *Ustanowić (o sakramentach i poście) [w tym: co (5)] (6)* : Ani rořkazánia o tákowej řpowieřdzi [*w której człowiek wyznaje grzechy kapłanowi*]/ iáką łobie ich Miłość księźa Rzymłcy pořtanowili. (–) Azáf nie dořyć [Bóg] przykazał/ kiedy Kápłanom dał moc odpufzczánia grzechow *WujJud* 82.

przykazać przez co (1): A že Pan Chriřtus przez te słowá tę ofiárę [*Ciała i Krwi Pańskieř*] w kořciele przykazał y pořtanowił: řwiadczy o tym Chryřfořtom S. *WujJud* 149.

przykazać czym (1): Ktore pożywánie řwiętości ciálá y krwi řwoiey/ sam Pan Kryřtus nam przykazał y poświęćił obrzędem ábo ceremonią ořtátecžney wiećzerzey řwoiey á słowem řwym. *RejPosWiecz²* 94v.

przykazać gdzie [= w teřćie] (1): Od zbyřniego picia y iedzenia/ sam pan Chriřtus nam ten pořřtawił y przykazał/ Lvce 21. mowiącz. powřciągaicie řię/ od obźarřtwa y piáńřtwa etc. *SeklWyzn* F.

Z przytoczeniem (1): SeklWyzn F cf przykazać gdzie.

Fraza: »Pan Chrystus, Pan Bog przykazał« (3:2): SeklWyzn F; RejPosWiecz² 94v; P.Bog fpowieć przykazał/ gdy pokutować rofkazał. Bo fpowieć ieft część pokuty. WujJud 82 marg, 149, Nn3v.

Szeregi: »przykazać i postanowić« (1): WujJud 149 cf przykazać przez co.

»ustawić i przykazać« (1): SeklWyzn F cf przykazać gdzie.

ββ. *O przepisach, ustawach, uchwałach, zarządzeniach itp. wydanych przez człowieka (38) :*

przykazać co [z wyrazem oznaczającym przedmiot nakazu] (1): Pobrawfzy krol [Wacław] fkárby wielkie/ y inne dobrá duchownych/ rozdzyleli ie w rowny dzyał fłużebnym/ łobie thez poślufzeństwo przykazał poddánym ich BielKron 378v.

cum inf (1): [król perski Artaksers pisze:] A ták terazem przykazał / áby broniono ludziom tym [tj. Żydom] budowác miáltá [tj. Jeruzalem]/ á nie dopufzczác áby co więcey być miáło Leop 3.Esdr 2/28.

Ze zdaniem dopełnieniowym [zawsze: aby, żeby, iżby] (22): [Likurg] Dzieci lepak nie na dziwowanie ale na rolę wodzić kazał, aby w młodych leciech nie w piefzczocie ale w praci trwali, á przykazał aby im żadnych pościeli ku leganiu nie dawano. BielŻyw 27; Y przykazał im [mieszkańcom Tyru] Alexander aby pirwfe prawa opuścili á nowe im vftanowił. BielŻyw 160, 160; y przikazalysmi yvsch wfitkim poddanim nałchim, fkoro fye dowiedzą o pewnich granyczach abi zadni niefmiał any owiecz przeganiacz any ynschich szkod zadnich czinicz przes woley wałchey przyacziela mego. LibLeg 10/68v; A y panom bífchie swoym y ynłchim voyennim livdziem przikazały zebi ony przes ten czas zadnej zbitecznej rzeczy niepoczinały LibLeg 11/92, 10/57v, 58, 11/22v [2 r.], 162v; którą [Roksanę] według obyczáiu perskiego wziął [Aleksander] zá żonę/ á kazał iey wedla fiebie ná ftolcu złotym fiedzieć/ y przykazał áby iáko Krolowa od wfytykich byłá ććiona. HistAl G5v; Y przykazał [Asa] ludu Iudłkiemu áby pátrzáli Páná Bogá oycow fwoich/ áżeby pełnił Zákon Boży/ y wftornkie Przykazánia iego. Leop 2.Par 14/4, 3.Esdr 2/28; [Antioch] kazał z niego [z kościoła] wymiotác Boże przykazánie/ Bibliá y ine kfięgi popalic/ á flup fwoy báłwochwálki wftáwić/ y Zydom przykazał áby gi zá Bogá chwalili. BielKron 128v; Ná tym feymie Krol z rádami fwymi/ vffalił wfytyki złoczyńce á morderze kárác/ á Stároftom przykazał áby tákie karano ná gárdle według przewinienia. BielKron 402v, 28, 125v, 158v, 198, 238; A przetoż [!] ku fuey flawje [cesarz Lew] rofkazał vczyńić trzy obrázy/ ktoreż w kościele napierwłzym poftáwiwłzy we włzem fwym Pánłtwie przykazał groźnie/ áby wfytycy ony obrázy chwalili. HistRzym [2]; WujNT Act 18/2.

Ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia bliższego w zdaniu nadrzędnym (1): A ktorzi bi poddany waschi przetfłye zakonv swego fzye trzymaly thakowesmi przikazały abi livdziem bily dawany waschim LibLeg 10/91.

Z przytoczeniem [w tym przytoczenie poprzedzone słowem: „mówiąc” (1); orzeczenie przytoczenia w fut (1), con (lat.) (1)] (2): Przykazał potym [Abimelech, król palestyński, odkrywšy, że Rebeka nie jest siostrą Izaaka, lecz jego żoną] wfłtykiemu ludu mówiąc: Kto by fye dotknął człowieká tego żony/ śmiercią zginie. Leop Gen 26/11[10]; bo zwłáfzczá Królom przykazano ieft/ Maleficos non paciatis viivere super terram [Ex 22/18]. OrzQuin X3.

Fraza: »jako [kto] przykazał« [powołanie się na treść nakazu] (3): *LibLeg* 10/58; Przyczyną była zbieżność iego [Assura] z zyciem Sennár/ iż niechciał z Niemrotem wieże Babel budować/ ani ognia za Bogą chwalić iako Niemrot przykazał. *BielKron* 7, 93.

Zwroty: »przykazać pod gardłem(-y)« (4): [Cesarz turecki pisze do sędziaka białogrodzkiego:] a przikazyem wam abiscie przikazali wlitkim poddanim nałzym pothim Zamkom nałchim vkraynnim pod gardli gich abi zaden thego wthargnienia fiie niedopvfczał wpanstwo przyacziela naschego Krola polskie⁶⁰ *LibLeg* 10/57v; [Alaryk] przykazał pod gárdłem/ ktoby wciekł do kościoła Krześciánkfiego/ aby pokoy miał. *BielKron* 158v; á thám [w Londynie] Máryą nánzńczyli za dziedziczkę kroleftwa/ kthora odmieniła włzytkie vłthawy oycowłkie/ y bráckie w wierze/ á przykazála pod gárdłem/ aby włzytko po Rzymłku było dzierzano *BielKron* 238, 125v.

»srodze przykazać« (1): Ferdinaⁿdus Kfiążę Rákułkie/ frodze przykazał/ aby był Exequowaⁿ Dekret przeciw Luterowi wczyniony *BielKron* 198.

Szereg: »przykazać i rozkazać« (1): [sultán Sulejman do sędziaka silisirskiego:] A y thim bysz przikazał ktorzi bi sprizzolenym [!] krola polkfiego mieli tam myefzkacz przes granycze zebi zadney fzkodj tam nyeczinyly [...] y kozdemv abisz przikazał y rofkazał yzbi kozdj otim wiedział *LibLeg* 11/22v.

aaa. O przepisach prawa religijnego ustanowionych przez Mojżesza, apostołów, papieża i innych przedstawicieli władzy duchownej (10) :

przykazać co [„co”] (2): *SeklKat* 14v; Thedy przyftąpiwłfy Pháryzeułłowie pytáli go [Jezusa]. Godzili fie mężowi żonę opuścić? kuffąc go. A on odpowiadáiąc/ rzekł im: Co wam przykazał Moizełf? Oni mu rzekli: Moizełf dopuścił liłt rozwodny piłác/ y opuścić. *Leop Mar* 10/3.

przykazać na czym [= na zgromadzeniu ustawodawczym] (1): Nye mowiłem ánim rádźił/ áni yełt vmyłł moy/ aby yeden álbo kilka biskupow śwą mocą poczynáli komu oboye osobę podáwác [tj. udzielać komunii pod dwiema postaciami]/ chybá iżby ták było vłtawyono y przykazano ná polpolitym concilium *KromRozm I G3v*.

cum inf (1): [legat papieski] rozesłał wźędzye Biskupom/ [...] y innym duchownym [...] aby [!] ye [dekrety papieskie] ludzyem [...] dzyerzeń przykazáli. *BielKron* 194v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [aby] (4): *KromRozm II x2*; ktory [papież Kalikst I] przemieniwłzy fie/ w Anioła światłości/ przykazał kxiędzom/ y sługom kościelnym/ á śłáfárom tháiemnic Bożych/ aby żon włáfnych niemieli/ niemiełłkáli/ y nieobcowáli fnimi. *KrowObr* 230, 105v, 233.

Z przytoczeniem [przytoczenie poprzedzone słowami „mówiąc” (1), „tymi słowy” (1)] (2): *Leop 2.Par* 32/12; Izali nie ten iełt Ezechiałz ktory popłował Káplice y ołtarze iego? y przykazał ludzie y miełzczánom Ierozolimłkim tymi słowy? Będźiecie chwálić Páná tylko przy iednym ołtarzu/ y ná nim kádźić będźiecie. *BibRadz 2.Par* 32/12.

Zwrot: »srogo (a. srodze) przykazać« (2): nietylko to [święcenie kielicha i patyny] Vrban poftánowił/ ále tełz frogo przykazał/ aby w kościele niebyły kielichy y ty wálze pátyny drewniáne/ śłkkláne [!]/ álbo iákie inłze [...]/ ále iżeby były álbo złote/ álbo ftebrne/ á przynamniey cynowe. *KrowObr* 105v, 233.

Szereg: »ustawić i (albo) przykazać« (3): zadny człowiek niema tey mocy aby czo mógł wftawycz/ albo przikazac przeciw przikazaniu Bożemu *SeklKat* 14v; *KromRozm I* G3v; Powiedział pan Kryftus/ iż nye pokala to człowyeć/ co w wfta wchodzi [...]. A mimo álbo przeciw temu Apoštołowye wftawili y przykazáli/ áby ludźye z pogáńftwá ku wyerze náwroceni/ á krwyá páńfká oczyfcyeni/ wftzymawáli fy od vzywánya krwy/ zádawyonych źwirzát/ y czártow [*lege*: czartom] ofyárowánych. *KromRozm II* x2.

β. Zalecić (2) :

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Iteż gdyby ktory [*starzec*] czo powiedział mądrego á pożytecznego przykazał [*Likurg*] aby to młodzienci pilnie w fwe myśli brali *BielŻyw* 27.

Zwrot: »radząc przykazać« (1): Potym mię [*Tolomeus Aleksandra*] będzieś pytał [...]/ cobych ftąd miał wczynić/ rádząc mi przykażeś [*ut quid exinde facere debeas consulendo declarem*]. *HistAl* L5v.

2. [Rozporządzić, rozrządzić [co komu]: WE dni one/ záchorzał był Chyzhijahu ná śmierć/ y przyzedł k niemu Izáiafz [...]/ prorok/ y rzekł kniemu. Ták mowi Iehowá/ przykaż dom twoy [*praecipe domui tuae*] (*marg*) wł: Rořkaż domowi twemu/ to ieřt iáko fie ma po tobie řprowowác. (-) (komu)/ bo vmrzeř á niebędzieř żyw. *BudBib Is* 38/1 (*Linde*).]

3. Zasądzić, nakazać wyrokiem sądu [co komu] (5) : którý [*kary pieniężnej*] ieřliby w Grodzie pozwánemu nie przykazano: tedy řąd Ziemiřki zá nowym pozwem onégóź pozwánego [...] ma iá řkazać iemu *SarnStat* 1149.

a. Przysądzić, zdecydować, kto otrzyma (4) : BEdzieli iáka řprowá miedzy kthorymi ludźmi/ á zdáliby fie ná Sędziogo: kogo obaczy być řprowiedliwego/ themu řprowiedliwořci gorę przykaze [!] [*illi iustitiae palmam dabunt*] *Leop Deut* 25/1; A ieřliby páni Wienna ná roku wtorym nieřtála/ tedy powod ma pieniádze położyć do Káncelláryey/ á Sąd ma iemu imienie [*tj. majątek*] przykazać *UstPraw* B2v; [*Libusza*] Przykazała iednemu [*ziemianinowi*] dziedzinę á drugiego obwiniła o bićie. *BielKron* 318v; [Ktorá by z nich [*bogin Parys*] cudnieyřfá vznał By iey to iábłko złote przikazał. *SądParysa* A4].

Zwrot: »przykazać wedle prawa« (1): Pifarz z Komorniki może řadzić o zařtáwy/ y pieniádze może řkazać w Káncelláryá zyemřká położyć/ A temu co pozywa pořfelfyá przykazać wedle práwá. *UstPraw* H.

4. Przekazać, oddać kogoś w opiekę lub do czyjejs dyspozycji, powierzyć [kogo] (5) :

[*przykazać do kogo*: Collegowie moi przykazáli do mnie byli kilká řwoiey czełádzi/ ktorzy dłużej w Turcech mieřkác niechćieli/ áby ták zemną záiácháli. *BusLic* 27v.]

przykazać komu (1): a ktorzi yeřcze řoftaly řtich bvntownykw y mieřkayá yeřcze pořtronam thicheřmi theřz yemv przikazały abi on ych yakymykolwiek prziczinamy przywodzył kv rekam řwoym a oni Ńczynal *LibLeg* 10/91v.

przykazać ku komu (1): A ořtatecznye y nawyeczey [*Lukasz Sirpowski przechowanie miewał*] v pyotra Granowřkyego, kthori mv na tho abi mathká řwoyá vnyořl radzil y thegořch czeřfewřkyego ku nyemv przikazał y namawyll [!] przecz on dziřzya nan powpya [*lege*: powiada (?)] nawyeczey. *LibMal* 1546/112.

a. Oddać na naukę (3) :

przykazać do kogo (2): W każdym nauczycyelu the rzeczy ma każdy ocyec baczyc niż fyná fwego do nyego przykaże. *GliczKsiąż* L4v, G5v.

przykazać komu na co (1): *GliczKsiąż* I4v cf *Szereg*.

[*przykazać na co [= dokąd]*: Jest też obyczaj w Turcech (iż) ktokolwiek syny ma, a ku latom przychodzą, weźmie ie (z) sobą na wojnę a przykaże je na dwor cesarski. *PamJanecz* 125.]

Zwrot: »w rzemieślo przykazać« (1): coby lepſſe⁸⁰ było/ yelli gdiby fyná ocyec do ſzkoły vczyć dał/ czyli gdiby do rzemyęsniká w rzemyęflo przykazał. *GliczKsiąż* G5v.

Szereg: »przykazać i polecić« (1): Y Ako rychło y w kthorych lećiech fyná fwego rodzicy myeliby nauczycyelowi yákyemu ná vczenye á ćwiczenye w náukách dobrych przykazać y polecić/ myedzy vczonemi ludźmi/ nye dopiro ále dawno ſporká o tym nyemála była. *GliczKsiąż* I4v.

5. *Zarekomendować kogoś, polecić czyimś względem [kogo]* (2) :

[*przykazać do kogo*: [św. Jan widzi we śnie piękną panienkę, będącą upostaciowaniem miłosierdzia i litości Boga; postać przemawia do niego:] Iam ieſt napierwſza z corek Krolá niebieſkiego/ Przeto chczeli mieć ze mnie przyaćielá fwego/ Przykażę cię do niego/ nád toć łáłkę ziednam *ProtJałm* 18v.]

przykazać ku czemu (1): Przifzedłzi tedy młodźienietz zapo^mniáwſzi/ a prawie wzgardziwſzy radę onych ludzi ſtatecznych/ a maiątz łáłkę pańfką/ jmie byćz bezpieczen/ a s pane^m ſtaroſtą Swąwolą/ ij ze wſzytkimi onymi ktorzy go byli ku dworu przikázali/ prze iáł twierdzićz [tj. *spierać się*]/ s nimi fie rozmawiaćz/ ſmiáćz/ krotofilićz *ForCnR* C4.

Przen (1) :

Zwrot: »na służbę [komu] przykazać« (1): Y nieſli go [św. Wojciecha, gdy był niemowlęciem] nápoły vmárłego do ołtarzá przeczyſtey Mátki Bożey Máryey: proſząc áby oná ná ſłużbę Synowi fwemu nowego máłuczkiego ſługę przykazála *SkarŻywo* 352.

6. *Wdrożyć, przyzwyczać, uprawić kogoś do czegoś [kogo do czego]* (1) : Ocyec tedy każdy yáko powinney [!] yeſt fyná fwego do cnoty zaráz yáko ſkoro ná ſwyát wynidzye przykázac *GliczKsiąż* E8.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (1) : Gebitten. Przykazać. Mandare. *Calag* 215a.

Synonimy: 1. postanowić; a. dać, polecić, poruczyć, zlecić; b. uchwalić, uczynić, ustanowić, ustawić; β. poradzić, zalecić; 2. rozporządzić; 3.a. przysądzić; 4. dać, oddać, podać, polecić, poruczyć, powierzyć, zlecić, zwierzyć; 5. nastręczyć, zalecić; 6. przyzwyczać, uprawić.

Formacje współrdzenne cf **KAZAĆ**.

Cf **PRZYKAZANIE, PRZYKAZANY**